

Byggnader och gårdar i Småkulla och Olofstorp - och deras adresser och invånare.

Varför denna förteckning?

Nedanstående förteckning (med tillhörande kartor) är resultatet av en nostalgisk nyfikenhet och minnet av pappa Svens berättelser om bygden, människorna och händelserna. Det är (just nu) "mina" minnen som listas, i osorterad ordning, men jag hoppas att de ska väcka läsarens intresse och att förteckningen kan växa med andras minnen.

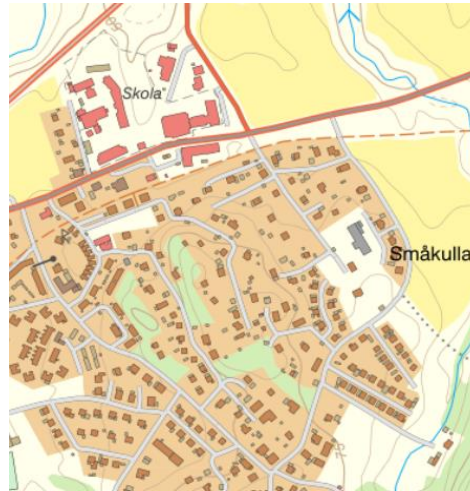
Listan är även en exposé över den första förtätningen av bygden, mellan laga skifte och miljonprogrammet.

Jag har givetvis pratat med "di gamle", främst Pelle, Anita och Gunnar, om husen och människorna och klarat ut en del frågor.

Men eftersom även många andra i min "kull", sysslinggenerationen, har bott eller vistats mer eller mindre frekvent i trakten, så finns det kanske både fler minnen och ett behov av att dela detta.

Intressant, men hur kan förteckningen växa?

Jag inser att listan är både ofullständig och inkonsekvent, troligen även felaktig på flera ställen, men förhoppningsvis läsbar och läsvärd. Min önskan är att listan korrigeras och kompletteras och det kan endast ske med er hjälp. Jag har en idé om hur det kan göras.

Om jag åtar mig ansvaret för sammanställningen och Småkullas eminenta webb-redaktör ansvarar för publiceringarna, så kan vem som helst av er andra skicka förslag på nödvändiga korrigeringar och kompletterande innehåll. Skicka då till thomas.erenmalm@gmail.com.

Hur mycket information behövs?

Om listan ska bli hanterlig behövs egentligen bara de fakta som rubrikerna anger.

Men alla hus och gårdar har kanske inte något gårds- eller populärnamn eller något känt byggår, så där kan det bli luckor här och där.

Men å andra sidan, luckor kan ju någon annan fylla i.

Finns det några begränsningar?

Det finns begränsningar, men även möjligheter.

En begränsning: jag tror att det är mest intressant att endast förteckna byggnader som fortfarande finns. Det är svårt att peka ut icke existerande hus på en karta. Och rivna hus har ju ett begränsat pedagogiskt värde. (Två rivna, men ganska intressanta hus finns dock med i listan nedan.)

Och så var det *möjligheterna*.

Kartorna i dokumentet täcker bara Olofstorp och Småkulla. Men varför inte utvidga till hela Bergum? Det är ingen match att lägga in nya kartor som täcker Rydstå, Torvhög, Vrässered m.fl.

Jag har vissa möjligheter att leta fram saknade uppgifter om personer och byggnader i kyrkböckerna, så ni får gärna fråga mig om sådant.

Ja, varför inte?

Undrar Ernsts Svens Thomas.

P. S.

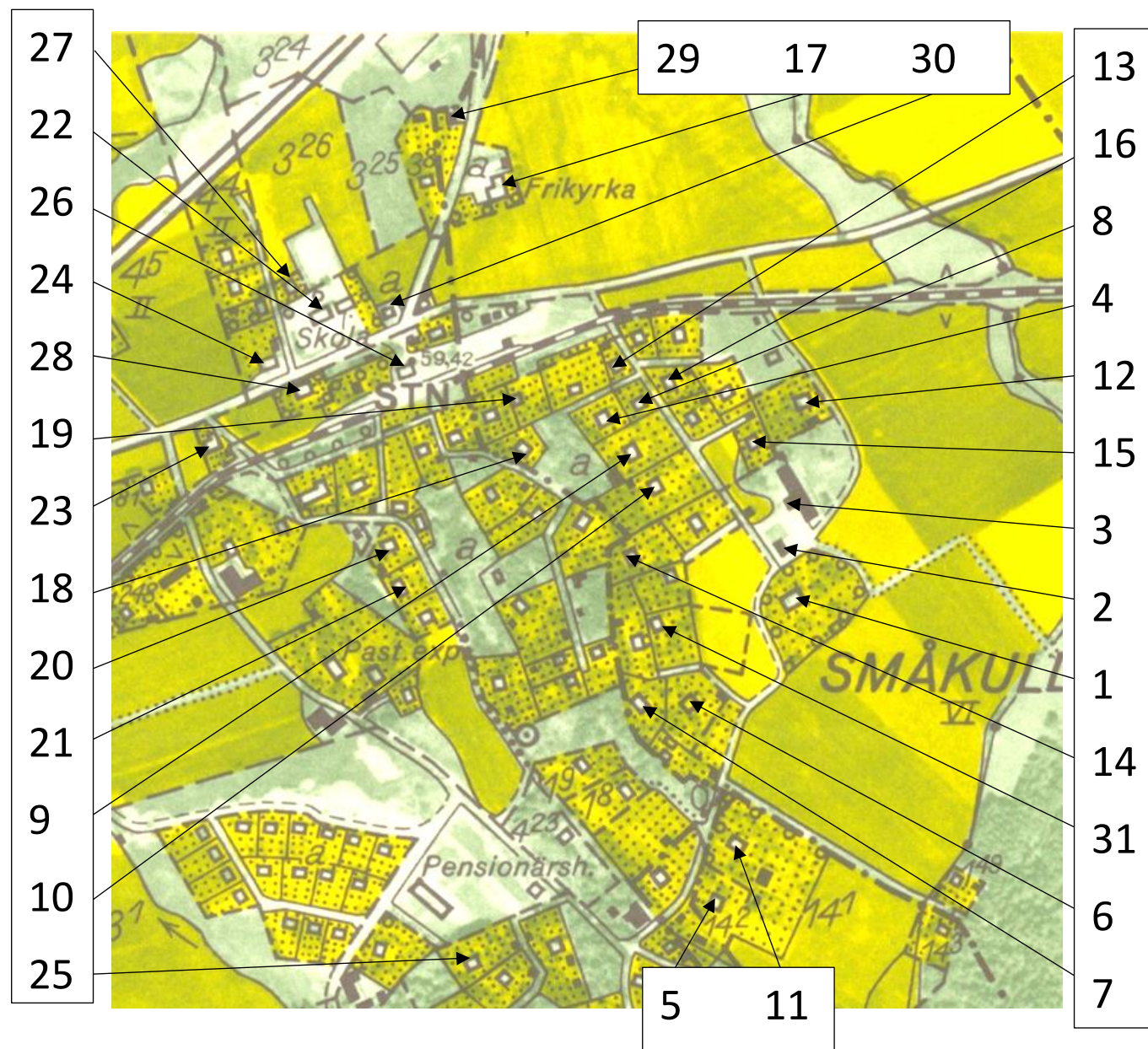
Avsnittet om Lillgården och Båtsmanstorpet är bara till för att kittla fantasin. Det är ibland stimulerande att även titta på de små detaljerna. Ett stort tack till Mikael Virtanen, Pelle och Anita Erenmalm och Gunnar Bergenkull för värdefulla upplysningar.

Denna karta är från 1964, alltså från före miljonprogrammets bebyggelseexpansion. Kartan är från ungefär den tid då farbror Hilding sålde markytorna till Göteborgs stad.

De vita fyrkanterna är bostadshus, affärs- eller institutionsbyggnader och de svarta är uthus, lador etc. Åkrar och ängar är gulgröna och de prickade områdena är trädgårdar.

Gränsen mellan Olofstorp och Småkulla markeras med en fet punktstreckad linje.

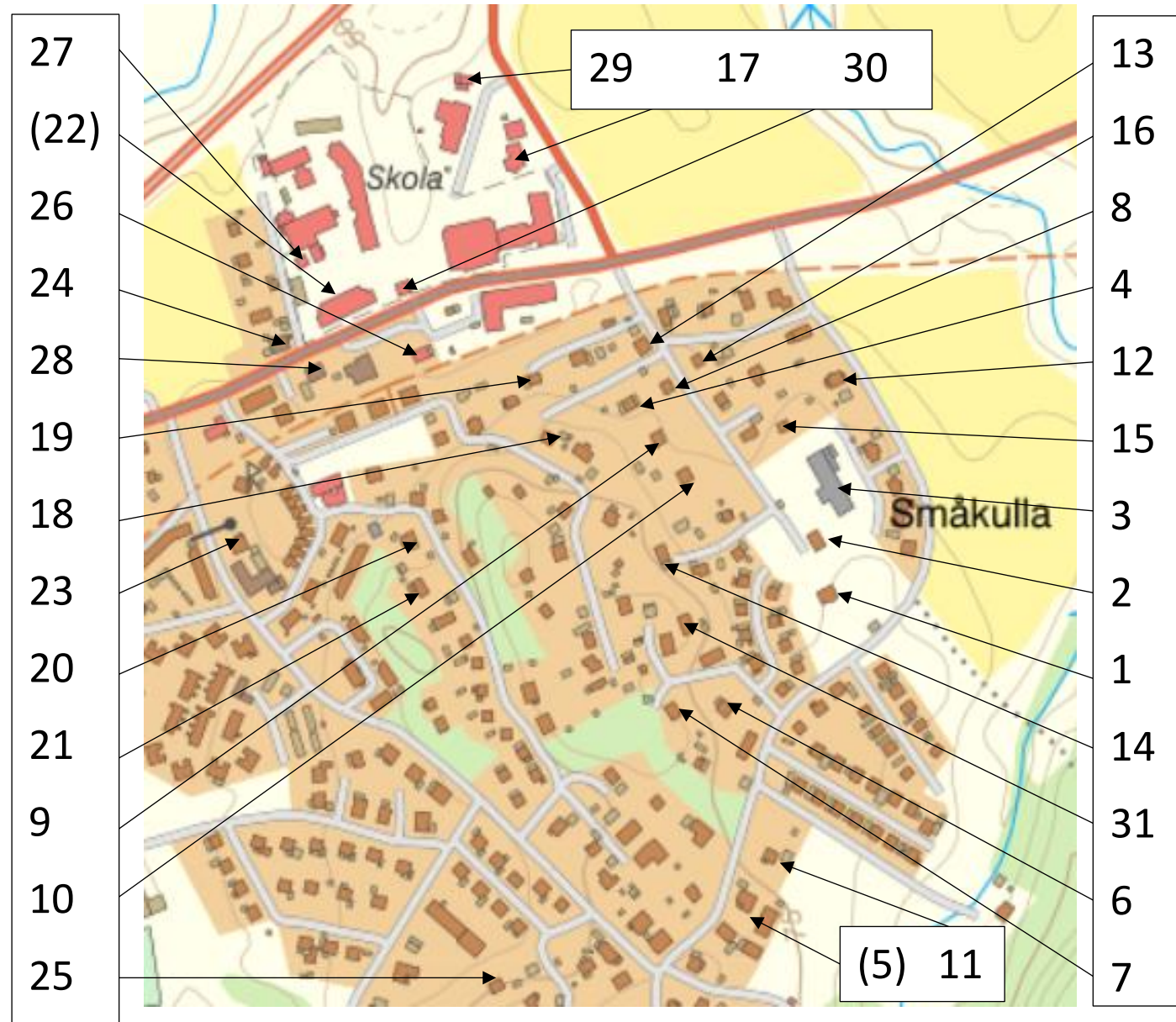
(Det kan vara intressant att notera att de gråtonade områdena faktiskt är flygfoton på vilka kartan är handritad och handmålad. De ljusare områdena är fält och de mörka prickarna är enskilda träd.)

Detta är en karta från i år, 2025.
Miljonprogrammet har gjort sitt
avtryck sedan 60 år tillbaka.

Många hus har tillkommit men
några har givetvis även rivits. Av
de som finns med i listan nedan
har två byggnader försvunnit,
gamla Folkskolan och
Båtsmanstorpet (22 resp. 5).

Det finns dock två andra, drygt
hundra år gamla hus som har
"hamnat" på skolans utvidgade
tomt: Telefonstationen (27) och
Sven Johanssons lanthandel (30).

Nr på karta	Gårdsnamn eller populärbeteckning	Innevånare, verksamhet (urval)	Byggår	Tidigare adress	Nuvarande adress
1	Småkulla	- Nelly Augustas förfäder, i obruten följd sedan 1653 - Nelly Augusta Johannesdotter och Olaus Pettersson och deras barn - Faster Lois och Hilding Karlsson - Paul (kusin) och Birgit Pettersson och deras barn - Anna-Karin (kusin) och Vangelis Dimakis och deras barn	Bostadshus: byggt 1886 av Olaus, påbyggt 1906? "Bakstugan": 1800-tal, ev. från före Laga skifte, i så fall ett av Småkullas äldsta	Box 10	Småkullavägen 26
2	Fyrkanten	- Gunnar och Elsa Jernberg (styvsyster till Ebba Bjerhem) - Anna-Karin Erenmalm - Lena (syssling) och Jörgen Brunell - Angelica (syssling) och Kaj Juzelius - Sandra Erenmalm (syssling)	1940, byggt av Hilding, grunden är äldre		Småkullavägen 24
3	Ladugården	- Vakt- och jakthunden Dick. - Rosa, Stjärna eller Krona m.fl. kossor - Övriga djur; lagårdskatt, hästar, får och svin "Sven Snickare" m.fl. hantverkare	1940 av Hilding		Lilla Bergkullavägen 9
4	Berga	Alfred Pettersson (Olaus bror) och Anna Josefina Eliasdotter och deras barn	1940	Box 21	Lyckåsvägen 12
5	Båtsmansstom (Olofstorps båtsmansstom/ soldatstom. Se även fördjupningen längre ner)	- Ågare Olofstorps, Björreds och Småkullas hemman - Ågare farbror Ernst, Olaus och farbror Hilding - Farbror Eskil ägde och bodde på Lillgården, som är en stor avstyckning av Båtsmansstom, se pkt 11	1800-tal. (soldattorpet är rivet och tomten är styckad i två tomter)	Box 10	Bergkullavägen 42, 52A och 52B (tidigare Småkullavägen 30)
6	Enehagen	- Farbror Ernst och Vivi Petersson och deras barn - Jarl och Clary Erenmalm och deras barn	1923 (tomten avstyckades 1933)	Box 6	Bergkullavägen 45
7	Solhäll	- Olle och May-Britt Erenmalm och deras barn - Jessica Erenmalm - Anna-Karin (syssling) och Vangelis Dimakis	1950 av Olle och May-Britt	Box 6	Bergkullavägen 43
8	Fridhem 1	- Anna Christina Andersdotter och Johan Larsson (faster Ebbas morföräldrar) - Gustaf Adolf Johansson (stationskarl)	Huset kan vara från 1840-talet, i så fall ett av Småkullas äldsta	??	Småkullavägen 19
9	Fridhem 2 Avstyckning från Fridhem 1	- Johan August Petersson (Olaus bror) och Augusta Charlotta Samuelsdotter och deras fosterbarn - Siv Karlsson (Bjerhem) med föräldrar - Elin Petersson (folkskollärarinna) - Farbror David och Ebba Petersson och deras barn	1919	??	Småkullavägen 21

Nr på karta	Gårdsnamn eller populärbeteckning	Innevånare, verksamhet (urval)	Byggår	Tidigare adress	Nuvarande adress
10	Källunda Tidigare namn: Ollebo efter Bror Olof Skarstedt	- Olaus Petersson och Emma Carlsson (andra hustrun) samt en fosterson, Hans Lennart Bielland - Familjen Skarstedt - Farbror David och Ebba Bjerhem och deras barn	1923 (tomten avstyckades 1933)	Box 13 Box 48	Småkullavägen 23
11	Lillgården, Olofstorps Båtsmansstom (tvåfamiljshus) (Se även fördjupningen längst ner)	- Farbror Eskil och Jenny Petersson och deras dotter - Anna Torstensson (hemvårdarinna) - Ingemar Wahlström med föräldrar - Hedvig och Helena Eriksson (Jennys två systrar) - Ingaliil (kusin) och Esa Virtanen och deras barn - Mattias Larsson (brylling)	1934 av Eskil Båtsmans-bostället, som inte finns kvar var troligen från 1800-talet	Box 27	Bergkullavägen 50
12	Lugnhem	- Gustaf Johansson (snickare) med familj - Gustaf Evald Videll (pastor) med familj - Gustaf Gyllenstierna, (friherre, jur. kand. och omyndigförklarad, senare myndigförklarad) ev. med chaufför och hembiträde - Gunnar och Febe Bergenkull med familj	Troligen 1923	Box 24	Bergkullavägen 7
13	Lillberga	- Maj-Britt (kusin) och Bertil Larsson och deras barn. - Anna Elisabet Pettersson och Rakel Emilia Torstensson (Olaus bror Alfreds döttrar)	Troligen 1937	Box 34	Småkullavägen 11
14	Skogssäter	Maj-Britt (kusin) och Bertil Larsson och deras barn.	1950-tal	Box 36	Småkullavägen 27B
15	Bergkulla	- Farbror Alex och Karin Pettersson och deras barn - Brita Pettersson (kusin) - Ellinor Bergenkull (syssling) med familj	1937	Box 36	Småkullavägen 18
16	Solhaga	- Nils Erik Valfrid Björkqvist (konstnär) med familj - Ellinor Bergenkull (syssling) med familj	1940-tal	Box 32	Småkullavägen 14
17	Missionskyrkan, Equmeniakyrkan	- Johan Berggren (skräddare) med hustru Johanna Mathilda Olausson - Anna Viktoria Andersson och Elin Teresia Andersson (båda vaktmästare)	Ditflyttad 1915 och samtidigt ombyggd. Källaren tillkom 1952 (/Wikipedia)		Olofstorpsvägen 8A
18	Arvegården	Predikantboställe för: - Johan Erik Söderberg med familj - Bror Evert Fransson med familj - Gustav Alexander Lindbom med familj - Karl Josef Eklund med familj - Erik Gustav Ivar Lindahl med familj - Johan Evert Forsman med familj - Nils Silbo med familj - Lars Valter Ingemar Skaghammar med familj - Sven Jonas Emanuel Bodell med familj - Göran Peter Zettergren med familj	1936	Box 18	Småkullavägen 13

Nr på karta	Gårdsnamn eller populärbeteckning	Innevånare, verksamhet (urval)	Byggår	Tidigare adress	Nuvarande adress
19	Karlsro	Gunnar (kusin) och Febe Bergenkull med familj	1912–13	Box 3 Box 164	Småkullavägen 5
20	Solsäter	Eivor (kusin) och Ingemar Wahlström			Solsätersvägen 13
21	Villa Härbovi	Ingemar Wahlström och hans föräldrar			Solsätersvägen 11
22	Folkskolan	- Teofil Wrangö (f. Jonsson, folkskollärare) och Johanna Konkordia Malmberg och deras barn - Elin Petersson (folkskollärare)	Mellan 1915 och 1920 Byggnaden är riven	Box 50	
23	Olofstorp Nordgård eller Nohlgård	- Alfred Pettersson (Olaus bror) och Anna Josefina Eliasdotter och deras barn - Anna Torstensson - Estniska flyktingfamiljer	Troligen tidigt 1800-tal. Byggnaden fanns vid laga skifte 1834	Box 10	Bergums Prästgårdsväg 6
24	Brittgård Zackrissons i folkmun	- Evald Zachrisson (handlare) och Anna Dagmar Gabrielsson och deras barn - Ingemar Zachrisson (handlare)	Troligen 1930-tal	Box 4	Lerumsvägen 18
25	Björkebo, sedan Björkhem	Anna Torstensson (privat hemvårdarinna) och hennes föräldrar		Box 139	Solkullavägen 9
26	Järnvägsstationen	Stins (stationsinspektör), stationsföreståndare, kontorist, järnvägstjänsteman, verkmästare	Ca 1900		Lerumsvägen 29A
27	Telefonstationen	Telefonister, elektriker, kontorister, telefonföreståndare, förman, stenarbetare, verkstadsarbetare, grovarbetare, stationskarl, plåtslagare, sjöman, hembiträde, chaufför.	Ca 1919 Huset ligger idag inom skolområdet	Box 42 PI 142	Olofstorps Skolväg 5
28	Oskar Johanssons i folkmun därefter: Konsum	- Bostäder på övervåningen - Oskar Johanssons (Rakel Erenmalms farbror) charkuteri i nedervåningen och därefter - Konsum	1940-tal??	Box 13	Lerumsvägen 25
29	Brandstationen	Brandfordon och brandredskap			Olofstorpsvägen 10
30	Dalhem Sven Johanssons i folkmun	- Sven Johansson (handlare) med familj - Sara Johansson (handlare, dotter)	1923 Huset ligger idag inom skolområdet		Lerumsvägen 20
31	Farbror Einars stuga	- Farbror Einar och Evy Petersson och deras barn. - Torsten Holm med familj	1940	Box 83	Bergkullavägen 39A

Lillgården och Båtsmanstorp – en fördjupning:

Varje gård och varje fastighet (eller *lägenhet* som "villatomterna" kallades fram till 1930-talet), har sin egen historia. Styckningar och sammanslagningar, brukande, byggande och boende har präglat denna historia.

En fastighet som är intressant som studieobjekt i det avseendet är Olofstorps Båtsmansstom (5 och 11 på kartorna). Fastigheten är homogen och överblickbar, och den har en lång förhistoria. Förhistorien är ett forskningsfält i sig. Här redovisas händelserna mellan 1850 och idag, hämtade ur Bergums kyrkböcker och lagfartsboken för Vättle härad samt muntliga upplysningar.

Denna torpfastighet var den som farbror Eskil köpte, styckade och byggde sitt småbruk på och som fick namnet *Lillgården*.

Fastigheten var, som namnet säger, ett soldat- eller båtsmanstorp och ingick i det så kallade "ständiga knektehållet", ibland kallat *indelningsverket*, där en *rote*, bestående av ett antal hemman, skulle hålla en krigsman.

Indelningsverket avvecklades i slutet av 1800-talet och var formellt borta 1901, ersatt av *värnpliktsverket*, men krigsmän kunde bo kvar i sina torp så länge de kunde göra tjänst.

Roten i detta fall var fyra av Olofstorps fem hemman; Nordgården, Södergården, Hallen och Uppegården samt hemmanen Småkulla och Björred.

När rotens *näst* siste krigsman, Lars Petter Svag (f. Johansson 1828), blir båtsman på 1850-talet hette torpet *Olstorpshed*. Hans son, Adolf Hedlund (f. 1867), tog över torp och ämbete efter sin far på 1880-talet men han flyttade från torpet redan 1891, kanske i samband med att *värnpliktsystemet* hade "nått" Olofstorp.

Lars Petter och hans fru, Maria Petersdotter, bodde kvar i stugan livet ut, som arrendatorer. Han dog 1910 och hon 1919. En hemma-boende son, Otto, flyttade från torpet 1920.

Vad hände då med Adolf? Jo, han landade först i Örgryte i Göteborg, där han blev månadskarl hos téhandlaren August Kobb i några månader, innan han drog in till city på nya äventyr. Han dog i Gamlestan 1935.

Fastigheten Båtsmansstom/Olstorpshed, på nästan 2,9 hektar, var i rotens ägo fram till 1921, då min farfar Ernst köper den av ägarna, *rotemännen*. Men han säljer genast fastigheten vidare till Olaus. Anledningen till att Ernst köper och inte Olaus själv, var troligen att Olaus var en av säljarna. Båda köpebreven är daterade samma dag.

Från att Ernst och Olaus tar över torpet och fram till 1940, bor där i rask följd en tysk ingenjör, två skomakare, en jordbruksarbetare, en kontoristhustru och en järnvägsarbetare.

När Olaus dör 1932 delas fastigheten mellan hans tio barn och hans nya fru, Emma, där hon

får hälften och barnen varsin tjugondel. Eskil köper 1933 de övrigas nittion tjugondelar och året därpå styckar han den i en liten och en stor del. Han behåller den större tomten och säljer den mindre (med torpet) till farbror Hilding och faster Lois, som då hade köpt Småkulla.

Eskils stora fastighet (11) fick beteckningen Båtsmansstom 1:1 men döptes i kyrkboken om till Lillgården 1:1 medan den mindre tomten (5) fick beteckningen Båtsmansstom 1:2.

Farbror Eskil och faster Jenny bygger ett tvåfamiljshus på Lillgården 1934 och startar sin småbruksverksamhet. De hade först hönsgård och senare bigård och blomsterodlingar. Under andra världskriget hade de även kaninuppfödning.

I husets andra lägenhet bodde först Ingmar Wahlström (senare gift med Eivor på Rydstå) och hans föräldrar. Sedan bodde Jennys systrar, Helena och Hedvig, där och därefter Inga-Lill och Esa Virtanen med barn.

Fastigheten ägs och bebos fortfarande av Eskils och Jennys ättlingar.

Torpet på lilla tomten var bostad fram till början av 1990-talet, då det revs och tomten delades i två villatomter som nu är bebyggda.